

کتابشناسی

کلیات حقوق

دکتر ناصر کاتوزیان

جلد اول مشتمل بر پیش‌گفتار،
فهرست ابجدی (الف - ی)، مقدمه،
متن، فهرست منابع و فهرست لغات و
اصطلاحهای حقوقی ۳۲۱ ص، از انتشارات
دانشگاه تهران شماره ۱۱۸۲، چاپخانه
دانشگاه، تیرماه ۱۳۴۷.

حقوق، آنطور که از پیش‌گفتار
برمی‌آید، تنها فهمیدن و اجرای قانون
نیست، و اگر هم می‌بود، مفتاحی لازم
می‌شد تا بدان معنای قانون آشکار و
بمقصود واضع دسترسی حاصل شود؛ از
این گذشته مسئله‌های اصلی و هدفهای
حقوق (عدالت، آزادی و مانند آنها)

بیش از وضع هر قانونی موجود بوده، و
باین حقیقت کنجکاو علمی و فلسفی،
بحث در نیروهای سازنده حقوق و ترتیب
بروز و منابع ظاهری آنها، ارزش عرف،
رویه قضایی و نظریه دانشمندان افزوده
می‌شود. بررسی حقوقی این مسئله‌ها
از دیدگاه مقابل نیز امکان پذیر است:
تکلیف قاضی چیست؟ آیا باید تنها به
اعمال قانون بپردازد یا می‌تواند از منابع
و یا «اصول کلی» خارج از قانون الهام
گرفته به آنها استناد جوید؟

کلیات حقوق می‌باید به این گونه
پرسشها پاسخ دهد و از اینجا ضرورت
«آموزش مقدماتی حقوق» احساس می‌شود.
دادرس امروز باید تعلیم مقدماتی حقوق

را دیده، منابع اصلی حقوق را شناخته و وسایل استنباط و ارزش هر يك را بخوبی آموخته باشد تا بتواند فصل منازعات کند.

از طرفی با آنکه حقوق مانند هر علم دیگر منطق و فنون خاصی دارد، کلیات آن نه باید منحصر به بحث در فن استنباط و صنعت منطقی باشد، و نه خلاصه‌ای از فلسفه، جامعه‌شناسی و تاریخ حقوق؛ مؤلف کسانی را که به تنظیم کلیات حقوق اشتغال می‌ورزند، از این چنین انحرافها بر حذر می‌دارد و تأیید می‌کند که کلیات حقوق نباید مستلزم به‌دیده و رشته خاصی باشد و در ضمن اعتراف به اینکه در میان همه رشته‌ها تخصص در حقوق خصوصی و داخلی بوجود کلیات سایه افکننده، خود می‌کوشد تا مباحث کلیات را از حیث شمول و وسعت از مقدمات حقوق خصوصی یا عمومی یا کیفی سازد و پایه‌های اصلی حقوق کنونی را «از جهات گوناگون» تعیین نماید، هر چند این مهم هنوز در «حقوق فارسی» بحقیقت نیویسته و درآینده نیز بی‌انتقال گنجینه سرشار فقه بفارسی و خوشه چینی کامل و همه جانبه از آن در تکوین حقوق ملی ایران و نیز بی‌توجه به دستگاههای بزرگ حقوقی بیرون قاره (حقوق نوشته انگلستان و آمریکا) و نظام وسط (حقوق آلمان، سوئیس و اتریش) امکان پذیر نخواهد بود.

✱

از نظر مؤلف کلیات بر حسب هدف و موضوع با مقدمه فرق دارد، ص ۳۰. او حقوق را در این کتاب بمعنای مجموع قواعد آورده تا در تحقیق نظریه کلی و

فلسفه حقوق، منابع، مبانی و ساختمان اصلی آن دست خود را باز بگذارد. ولی مجموعه قواعد مفهوم دیگری نیز دارد: اجتماع قواعد حقوقی «سازمان حقوقی» را تشکیل می‌دهد، مانند سازمان حقوقی نکاح. دویاچند سازمان می‌تواند جزو سازمان وسیعتری باشد، مثل سازمان خانواده. مجموعه این سازمانها «نظام حقوقی» را بوجود می‌آورد که حاصل ارتباط منطقی خاص تمام قواعد و سازمانهای حقوقی است، مقدمه ص ۵ و ۶.

کلیات حقوق بنا بر آنچه گذشت، در دو مجلد، اولی از جنبه نظری و فلسفی و دومی از لحاظ فنی و عملی، تنظیم می‌شود. جلد اول در سه فصل از مبنا و هدف حقوق، اوصاف قواعد حقوق، علم حقوق و تقسیمات آن گفته می‌کند.

مزیت عمده کتاب از حیث منابع و توجه مؤلف به آثار عظیم فقه شیعه است که در پژوهشهای نوین دانشگاهی کم سابقه و نکته برجسته است. از درگاه ایزد یکتا توفیق بیشتر آقای دکتر ناصر کاتوزیان را آرزو می‌کنیم و امیدواریم در تکمیل و انتشار جلد دوم و آثار با ارزش دیگر خود کامیاب باشند.

دکتر تقی لطفی

حقوق مدنی

حقوق تعهدات

دکتر عبدالمجید قائم مقامی
جلد اول حاوی مقدمه، فهرست،

غلطنامه و متن ۴۱۲ ص . ، سازمان چاپ کیهان ، دیماه ۱۳۴۷ تهران .

تعهدات در حقوق باختری مهمترین بخش حقوق مدنی است. کسی که برای نخستین بار اهمیت و لزوم بخش تعهدات را با «بیان علمی حقوق بشیوه دستگامی تاریخی» گوشزد جهانیان نمود، سرآمد استادان سده نوزدهم ساوینی بود. ساوینی پدر علم حقوق و پیشوای بزرگ «دبستان تاریخی حقوق» نشان داد که حقوق در کجا و چه زمانی چگونه پدید آمد، در تکامل خود چه راهی پیمود وزیر تأثیر عوامل اجتماعی تاریخی چه شکل و خصیصه هایی بخود گرفت. او «علم حقوق» بمعنای مصطلح امروزی را پایه گذاری کرد و در تحقق این امر عظیم نخست «تاریخ حقوق رم در قرون وسطی» و «دستگاه حقوق امروزی رم» را نوشت که هر کدام در چندین جلد در میان سده نوزدهم انتشار یافت؛ سپس «حقوق تعهدات» بمنزله بخشی از حقوق امروزی رم را در دو جلد تصنیف نمود که هر چند در آن تنها بخشهایی از حقوق رم را بررسی می نمود، با اینهمه روش تحقیقی تاریخی را در حقوق تعهدات، در ریشه و بنیاد تاریخی آن، در تعریف عنصرهای تعهدات و تنظیم آنها بکار بسته «بنای اصلی دستگاه اصول حقوق تعهدات» را پی ریزی کرد و نمونه فنا ناپذیری از خود باقی گذاشت.

کتاب «حقوق تعهدات» دکتر ع . فایم مقامی استاد دانشکده حقوق دانشگاه تهران اولین کتاب مستندی است که «ضمن مقایسه حقوق تعهدات آلمان ،

سویس و فرانسه» به تجزیه و تحلیل اختصاصی «نظریه کلی تعهدات قانون مدنی» ایران می پردازد. قانون مدنی در اصطلاح این کتاب، علاوه بر مجموعه قوانینی که این نام را دارد، همه قوانینی است که «محل طبیعی» آنها در قانون مدنی است. نظریه کلی حقوق تعهدات قانون مدنی بمعنای نامبرده مجموعه اصولی را بازگویی کند که بنای حقوق تعهدات را تشکیل می دهد. باین ترتیب حقوق تعهدات از حقوق عینی و حقوق خانواده متمایز می شود، چه به مفهوم اقتصادی نزدیکتر است تا آندو، بیشتر تابع تحول اقتصادی است تا آندو، بیشتر بر پایه مبادله اقتصادی استوار است تا آندو، مقدمه و ص ۵۰ جلد اول.

اما در وضع مقررات تعهدات قانون مدنی ایران دقت و اهتمام لازم و کافی خرج نشده و بنظر مؤلف حقوق تعهدات قانون مدنی نمره ترکیبی نامتجانس از احکام فرسوده قانون ناپلیون بافقه است است که هر يك مبانی جداگانه ای دارد و از اینرو دچار نارسایی هایست. هنگامی که قانون ناپلیون نوشته می شد، حقوق تعهدات هنوز اهمیتی کسب نکرده بود و نظم واحدی نیز نداشت. احکام تعهدات هر کدام در گوشه ای از قانون و در پراکنده گی بقالب لفظ ریخته شده بود. حتی قانون مدنی آلمان که نزدیک يك صدسال پس از قانون مدنی فرانسه تدوین یافته و پیشرفتهای بزرگ حقوق تعهدات این مدت را فشرده در احکام خود گنجانیده، در زمان تهیه قانون مدنی ما مورد توجه قرار نگرفته است، ص ۳۳ .

اشتباه دیگر در شیوه وضع احکام

تعهدات قانون مدنی نهفته است که نخست نظریه کلی تعهدات را طرح ننموده تا از این باب به قسمت اختصاصی حقوق تعهدات (عقد و جز آنها) داخل شود. و از سوی دیگر باز بعلمت همان آمیزش غلط مبانی حقوق بومی و بیگانه، ناسازگاری میان احکام کلی تعهدات (با یکدیگر و با تعهدات اختصاصی و دیگر قسمتهای حقوق خصوصی) پدید آمده است، ص ۴۱ ببعد. از اینرو حقوق تعهدات قانون مدنی اقتباسی ناقص و نارساست و با آهنگ نوین اقتصاد ایران مطابق نیست.

تعهد چیست و در حقوق مدنی چه مقامی دارد؟ علت تجاشی قوانین از تعریف تعهد چیست؟ مؤلف سرانجام با «روش مقایسه تحلیلی» درباره خصوصیات تعهد و اسباب تمایز آن از دیگر مفاهیم حقوق تعهدات (تکلیف قانونی، دعوی، مسئولیت) بحث نموده حقوق فرعی و یا ثانوی (حقوق مشکل، اختیارات و ایرادات)، تعهدات ناقص و یا تعهدات اخلاقی را توضیح می دهد.

در قسمت دوم جلد اول درباره «وقایع حقوقی» گفتگو می شود: مفهوم واقعه و انواع آن از جمله تصرف، مرور زمان، عمل موجب تعهد و واقعه ناشی از حادثه طبیعی؛ دیگر مبانی و عناصر مسئولیت (خسارت، نداشتن مجوز قانونی عمل، تقصیر)، اراده و عمد، بی احتیاطی و غفلت، تجاوز از حق. نظریه تجاوز از حقوق در دستگامهای کوناگون حقوقی باختاری و خاوری، و نیز ایران، مورد توجه قرار گرفته، نظریه های خطرو سببیت و سر

انجام مسئولیتهای قانونی ناشی از منابع مختلف موضوع بحث را تشکیل داده است. مؤلف برای هدایت خوانندگان اصطلاحهای حقوقی هر زبان را زیر صفحه نقل کرده، در ترجمه اصطلاحهای بیگانه و بکار بردن واژه های فارسی شرط احتیاط و امانت را بجا آورده، بطوریکه اشتباههای چاپی، با آنکه در تقسیمات فصل پنجم بخش چهارم و پنجم دیده نمی شود، کمترین خللی در ارزش اصلی کار وارد نمی سازد. کتاب حقوق تعهدات دکتر قائم مقامی یک اثر ارزنده است، بلکه بجزئیات می توان گفت که در شمار نخستین آثار حقوقی فارسی است که در تنظیم یک موضوع در قلمرو معین، ولی با عناصر متفرد فکر و ابتکار فراوان صرف نموده، هیچگاه تکلیف اساسی نقد حقوقی را از نظر دور نداشته اند.

ما توفیق هر چه بیشتر استاد گرامی دانشگاه را در عرضه آثار تازه خود از درگاه خداوند یکتا آرزو می کنیم.
دکتر تقی لطفی

مظاهر

تصرف عدوانی و رفع مزاحمت

تألیف

علی اصغر شریف

چاپ تابان، تهران (چاپ سوم)، سال ۱۳۴۷، دو جلد در یک مجلد جمعاً در ۶۵۷ ص. موضوع کتاب: جلد اول «مظاهر تصرف عدوانی و رفع مزاحمت». جلد دوم «تصرف عدوانی و ممانعت از حق».

برای تشخیص هر یک از عناوین فوق تجزیه و تحلیل عالمانه ای بعمل آمده

و مسئولیت مأموران و وظایف کسانی که با مزاحمت مواجه می‌شوند و تکالیف و حدود صلاحیت خانه‌های انصاف و شورای داورى که با مسایل تصرف عدوانی و رفع مزاحمت و ممانعت از حق سروکار پیدا کرده‌اند، توضیح و تشریح گردیده و انواع مزاحمت‌های کاملاً تازه از قبیل آهنگ‌های گوش‌خراش نوآموزان موسیقی و مزاحمت‌های تلفنی و توقف اتومبیل و مزاحمت‌های بهداشتی و اقسام مزاحمت‌های روانی موضوع بحث قرار گرفته است.

شیوه تحقیق: مشاهدات و تجربیات شخصی و بررسی اسناد و مدارک و پرونده‌های مربوط به اینگونه دعاوی و همچنین نظریات محاکم و رویه‌های دیوانعالی کشور و بعضی مآخذ اصول فقه اسلامی و مندرجات جراید و مطبوعات خارجی و داخلی و قوانین و مقررات با روشی علمی مستند استنباط و اظهار نظر و ملاک رأی و قضاوت‌های نویسنده است.

روش نگارش: آنهمه خشکی و جمود و احیاناً خشونت و زخم‌تی که خاص مسایل حقوقی است، با این سلاست و روانی برشته‌نحیر کشیدن، الحاق کاربست مختص دست‌های چیره و مسلط بر ادب فارسی. در تمام صفحات کتاب سیمای رؤف و پرمحبت نویسنده را می‌بینید که بدون تکلف و بی‌پرده و بدون دعوی کبر یا بی‌که خاص فاضل نمایان عصر ماست، در نهایت فروتنی مطالب و افکار و نظریات خود را عرضه می‌دارد و در هر جا که راه حل‌های حقوقی را کافی نداند، از موازین ادب و اخلاق استمداد می‌طلبد. در صفحه ۲۳۴ جلد اول چنین می‌خوانیم: «مگر فرض اینست که قانون تنها کلید درهای

بسته است؟ ما در اینجا دنبال قانون و عرف و عادت که جنبه قانونی دارد، نرفته، بلکه در مطالعات خود نظر در اساس کار داریم. نظر ما در بنیان و شالوده اجتماعی و اخلاقی مردم، آمال ملی و روحیات اجتماعی است... و سپس تجربیات حیات را که به بهای نقد عمر بدست آورده، چنین رایگان در اختیار مامی گذارد: «درسفر کوتاهی که با مریکا رفته بودم و در چند شهر از یکی از ایالات آن دیدن کرده یا اقامت گزیده بودم و با مردم و دانشگاه و بیمارستان و موزه‌های هنرهای زیبا و بعضی ادارات و بنگاهها در معاملات و سایر جهات آمیزش پیدا کردم و در گشت و گذار روزانه و برخورد‌های همسایگی با وضاع و احوال آنان آشنا شدم، این راز بزرگ را دریافت و پیدا کردم. رازی که نه دادخواست می‌خواهد نه دادرسی، رازی که نه شکایت می‌خواهد نه کله و درد دل، رازی که بی‌گمان باید در نهاد افراد يك کشور مترقی موجود و خود بخود تجلی داشته باشد...» این راز چیست؟ برای پی بردن به آن و همچنین دسترسی به بسیاری راز‌های نهفته دیگر باید به متن کتاب رجوع نمود.

دکتر جعفر بوشهری

فقهی

قاعده ضمان ید

ابوالحسن محمدی

پایان نامه دکترای حقوق رشته

قضایی دانشگاه تهران، دیباچه، و فصل
بندی، متن و فهرست ۱۳۴ ص. ، چاپ
حافظ اهواز ، تیرماه ۱۳۴۷ .

قاعده ضمان ید یا قاعده علی الید
یکی از قواعد فقه و بزعم مؤلف دنیایی
تاریک و ناشناخته است که تا کنون کسی
از نامزد های دکترای حقوق بررسی
نموده و علت این بی توجهی را یکی
ورود مبانی ورشته های خارجی باظاهری
گیرا و تازه در حقوق ما ، و دیگر این
دانسته که اصول و قواعد فقه را نه
می توان ترجمه مطلوبی کرد و نه در
مقام تحقیق به عمق آن رسید و البته
تعلیل اخیر بی پایه و باطل بنظر می رسد،
چه بتحقیق فرهنگ حقوقی شیعه را هم
می توان به فارسی در آورد و هم در ژرفای
آن غوطه ور شد و دلیل عینی آن همین
رساله محمدی است که گامی برجسته
در راه نیل به مقصود است ؛ مؤلف ، با
آنکه موضوع در حقوق فارسی بکراست
و در سابقه فقهی رساله اختصاصی مبسوطی
در این باره نوشته نشده و منابع و عناصر
آن در کتابها و بحثهای کونا کون
پراکنده است ، توانسته مأخذ و مصالح
کار را بخوبی گرد آورده ادله و اقوال
را در ترازوی نقد شرعی بسنجد. منابع
کار اوسه است: کتب قواعد فقه و اصول،
کتب فقهی و قانونی ، اخبار و کتب
دیگر .

در پیش گفتار ابتدا به معنای
اصطلاحی ضمان اشاره می کند که تعهد
به دادن مال یا التزام به پرداخت دین ،
تعهد بر نفس و بمعنای اعم شامل عقد
ضمان بمعنای اخص، حواله و کفالت نیز
هست . سپس با احتراز از ورود در بحث

اشتقاق ضمان (ضمن یا ضم ؛ نقل یا ضم
ذمه) به تعریف ید بازگشته آنرا سلطه
و استیلا بر شیء و ضمان ید را بر این مبنا
« تعهد ناشی از استیلا بر مال غیر »
می شمرد ؛ قال رسول الله (ص) ، « علی الید
ما اخذت حتی تودی » . و بر این اساس
فرق میان قاعده ضمان ید با قاعده ید
(تصرف) را در ضمن توجه به تقسیمات
مطلق ضمان از لحاظ سبب ایجاد (عقدی
و غیر عقدی ، قراردادی و قهری) ، همچنین
و جوه افتراق ضمان ید با هر یک از اقسام
نامبرده بیان و جلوگیری از اختلاط و
اشتباه مفاهیم می کند .

متن کتاب حاوی سه گفتار و هر گفتار
مشمول بر چندین بند است. پس از بحث
در مدرک و دلیل قاعده در گفتار اول به
تجزیه و تحلیل روایت علی الید می پردازد
و در هیچ جا از توضیح و نقل تعاریف و
مفاهیم خارج و مبنای بحث ، از جمله
اقسام و اعتبار حدیث کوتاهی ننموده ،
و با هموار کردن راه استنتاج اصل موضوع
را دوباره تعقیب می کند ؛ بر همین نهج
در گفتار سوم در ضمان بدل پس از توجه
به مفاهیم مثلی و قیمی و تعرض به اقوال
فحول برای شرح و انتقاد تعریف مشهور
خود را ناگزیر از دخول در منطق می بیند -
جزء و کل، جنس و نوع ، صنف و فرد
و قضایای منطقی چیست؟ - ، آنگاه به
قلمرو فقهی باز می گردد و با توضیح
اشکالات و با وجود پذیرفتنی بودن تعریف
مشهور از روی احتیاط عرفی بودن دو مفهوم
مثلی و قیمی را تأیید و منشاء حکم ماده
۹۵۰ قانون مدنی ایران را روشن می -
کند ؛ با اینهمه در عین احتیاط از « تأسیس
اصل » در موارد تردید که آیا چیزی

مثلی است یا قیمی، یا در موارد تخییر، و فایده و اهمیت آن غافل نیست و سرانجام باردیگر از طریق مقایسه در ربط با قاعده ضمان ید به مقررات مربوط قانون مدنی گریز می زند و اصالت فقهی آنها را یادآور می شود.

ما توفیق آقای دکتر ابوالحسن محمدی را در تهیه و انتشار آثار سودمند بعدی آرزو می کنیم و امیدواریم که این رساله برای پژوهندگان آینده که بطور قطع بیش از امروز به گذشته حقوقی ایران توجه خواهند داشت، نمونه خوبی باشد.

دکتر تقی لطفی

آیین دادرسی

وکیل دادگستری

نالبوت اسمیت

ترجمه

دکتر حمید وارسته

فهرست، مقدمه آقای علی ابوالفتحی، مقدمه ناشر، متن و ضمیمه ها ۱۹۹ ص ترجمه از انگلیسی، چاپ و انتشار با همکاری مؤسسه انتشارات فرانکلین، چاپخانه شفق تبریز، اسفند ۱۳۴۷. همکار گرامی آقای علی ابوالفتحی رئیس کانون وکلای دادگستری آذربایجان مقدمه جالب و آموزنده ای در اهمیت موضوع و معرفی نویسنده و مترجم نوشته و حقیقت و مشکلات حرفه وکالت را به اختصار بیان کرده است؛ ناشر نیز در مقدمه خود نویسنده کتاب نالبوت اسمیت

قاضی دیوان عالی میشیگان امریکا را همچون شخصی ستوده که در شناساندن قانون و حقوق بعنوان یک شغل معروفیت دارد.

*

وکیل دادگستری یا «مرد قانون»، از نظر اسمیت تنها سازنده نیست، بلکه بحقیقت واضع قانون نیز هست؛ چه اوست که با طرح دعوی و دفاع خود در دیوان کشور امریکا زمینه رای را فراهم می سازد که برای همه مردم عنوان قانون پیدا می کند. بعلاوه این تصادفی نیست که نیمی از امضا کنندگان اعلامیه استقلال امریکا خود از وکلای دادگستری بوده اند، تصادفی نیست که بیشتر قانونگذاران امریکا، حتی قضات باستثنای دادگاههای پایین تر از وکلا هستند، ص ۵۹؛ یا اغلب رؤسای جمهوری امریکا از میان وکلای دادگستری برخاسته اند. علت شناسایی و ضرورت وکیل در جامعه امریکا سنت قانونی و تکلیف وکیل است که قسمتی از مهارت خود را در راه منافع اجتماع بکار بندد، ص ۱۳۵.

اسمیت وکیل را معجونی از آرمانهای بشری و عناصر اخلاقی، از طرف دیگر تکالیف و حقوق مادی می داند. او میان جلوه ظاهری و حیثیت واقعی وکالت (مال اندوزی و خدمت) فرق می گذارد، ولی آن دو را از هم جدا نمی بیند. وکیل باید به وظیفه حرفه ای خود وفادار باشد و آنرا با تأمین معاش جمع کند، از حرص و آرز شدید به پول بپرهیزد، در کار خود نترسد و به وسوسه زورمندی طرف یا بی اهمیتی و کوچکی کار میدان ندهد، برای موکل ثروتمند

و ننگدست یکسان نظر دهد و با هر کس به تناسب حقی که دارد و بر طبق احتیاج او رفتار کند. موکل در حکم « انسانی » است در روی تخت عمل. « و کیل باید با مهارت خود به کمک او بشتابد و درنگ نکند که بیمار چیزی دارد یا نه. منافع اجتماع نیز هدف اساسی و کیل است، از اینرو پیوسته می‌پرسد، چرا. و پیوسته می‌کوشد زیان حرص و آرز و زور گوینی را نشان داده به ثبوت برساند که وقتی « قدرتی صرف پایین آوردن ارزش فردی شود، بضرر همه تمام می‌شود، حتی خود صاحب قدرت»، ص ۵، ۶۳.

در احراز « فن تشخیص و کالتی » اسمیت تحصیل مقدماتی و کیل را مهم دانسته آموزش حقوقی او را در مدرسه حقوق، مدرسه محلی یا ملی و دانشگاه تعقیب می‌کند. در خلال فصول ضمن تعریف و تقسیم علمی موضوع آموزش و کالتی و آزمایشهای حقوقی نتیجه می‌گیرد که در امتحان کانون و کلا باید دید که درخواست کننده اصول حقوقی را فرا گرفته است یا نه، نه اینکه تنها مواد و مقرراتی را حفظ کرده باشد، ص ۹۶. کار تحقیقی و کیل باید همچنان ادامه یابد. او باید ضرورت زمان را تشخیص دهد، چه کار و کیل از نوع تعدیل و تلفیق است که به سابقه و مورد دیگر مراجعه و با مشاوره به قضیه از جانب دیگر هم بنسکرد. بعلاوه میان مدرسه حقوق، مؤسسه و کالتی و کانون و کلا دادگستری باید برای بالا بردن سطح فرهنگ و کالتی همبستگی و همکاری باشد. تشکیل سمینارهای و کالتی باین منظور کمک می‌کند.

حرفه و کالت در امریکا واجد هر دو جنبه « دعوی و مشاوره » است. هر یک از این دو علم و تجربه خاصی می‌طلبد. مشاوره مانند پیشگویی است؛ و کیل به موکل می‌گوید، کار او چه فرجامی دارد، ص ۸. دامنه مشاوره بسیار پهناور و نوع آن مختلف است. اما و کیل راههای گوناگونی در پیش دارد: می‌تواند و کیل شهری، و کیل بیرون شهر (حومه یا روستا)، و کیل و مشاوره مؤسسه خصوصی یا مؤسسه دولتی باشد. و کالت شهری آگاهی عمیق و تخصص لازم دارد. کار و کیل بیرون شهر عمومی و غیر تخصصی است، ص ۱۰۳، ۱۲۱، ۱۲۵. زن و مرد هر دو و کیل‌اند. و کلاهی زن در موارد خاص، در تنظیم لوایح و کارهای تحقیقاتی، تهیه پرونده برای دادگاه تدبیر و عمل رضایتبخشی بظهور می‌رسانند، ص ۱۶۸ بیعد.

تالبوت اسمیت سازمان و کالت در امریکا را با بیانی ساده و آمیخته به حکایت و تمثیل شرح می‌دهد: و کالت ممکن است به تنهایی یا شرکت و کالتی یا استخدام در این گونه شرکت باشد. مؤسسه و کالتی (فرم)، شریک و کالتی، و کیل استخدامی عنوانهای جداگانه دارند، ص ۱۲۹ بیعد. بهر حال شهرت حرفه‌ای حاصل حسن خدمت است. ممکن است شهرت فردی و کیل بالا و شهرت دسته جمعی در مرحله پایین باشد. شهرت کانون و کلا مرکب است از شهرت حرفه‌ای فرد فرد و کلاهی دادگستری. پول و خدمت را نمی‌توان با هم انتخاب کرد، ص ۱۱۰ و ص ۱۵۹.

*

گفتار اسمیت ساده و اخلاقی است؛ در بیان و بحث علمی موضوعی مانند سازمان وکالت دادگستری یا آیین دادرسی و جز آنها از شیوه تمثیل استفاده فراوان نموده به کتاب خود رنگ و بوی خاصی بخشیده. در ضمن توجه به زندگی مادی وکیل؛ چنانکه در ضمیمه شماره یک آماری از درآمد و کلای امریکارا بدست می دهد، و نفع و فایده وجودی چنین وکیل ماهر مستطبعی - در ضمیمه شماره دو نمونه برجسته کار وکیل امریکایی را در یک پرونده کیفری شاهد می آورد - به غایت اصلی وکالت، به آینده وکالت توجه می کند: از آنجا که زمان «رو» به پیچیدگی می رود، و از آنجا که برای مثال نیروی اتمی در جامعه امریکا «بمراتب تحول انگیزتر از نیروی بخاری خواهد بود که موجب انقلاب صنعتی گردید»، و مسایل حقوقی ناشی از استفاده از نیروی اتم در رشته های پیچیده آن، مانند نظارت بر صنعت اتمی، جلوگیری از تأسیس رآکتور اتمی در نقطه های پر جمعیت، پیشگیری از خطر ناشی از فضولات اتمی، خطر اعطای گواهی اتمی، بی احتیاطی و مسئولیت در کار اتمی، خطر عقیم شدن نوع انسان در عصر اتمی، همچون خوشه انگور در پیرامون این نیرو جمع شده اند و «خوشه های دیگر» مانند زیانهای امیراتواربهای بزرگ اقتصادی که منظور اسمیت شرکتهای بزرگ اند، مسئله های کار و کارگری و تصادفات در آمد و رفت به آن یک افزوده می شوند، در آینده مقررات پیچیده تر و بیشتری خواهیم داشت. وکیل دادگستری آینده باید

با این پهلوونها کشتی بگیرد و این ممکن نیست مگر با تخصص حرفه ای، ص ۱۴۲ و ۱۸۱.

مترجم کتاب نیز زحمت فراوان کشیده و در کار خود که ترجمه ای شیوا و تہی از لحن ترجمه عرضه کند، توفیق یافته است، هر چند نوع ترجمه را از لفظی و آزاد تعیین ننموده و از آوردن معادلہای فارسی برای واژه های بیگانه چون تئوری و پراتیک، ایده و ایده آل فانتزی، ارگانیک، کنترل و کمپانی خودداری کرده است. بهر حال ضمن تبریک به آقای دکتر وارسته در تهیه ترجمه چنین اثری موفقیت ایشان را در کارهای آینده از خداوند مسئلت می کنیم.

دکتر تقی لطفی

حقوق بین الملل

اجرای آرای داوری خارجی

مرتضی نصیری

رساله دکتري در رشته قضایی، بدون تعیین بها و بدون تعیین محل فروش، نسخه ای از آن به کتابخانه کانون وکلای دادگستری رسیده، متضمن ۲۸۵ ص. و ۳ ص. اضافه برای فهرست.

رساله مزبور دارای دو بخش است: بخش اول در کلیات پیرامون اجرای احکام و آرای داوری خارجی و دارای پنج فصل می باشد. بخش دوم مطالعه تفصیلی نظمهای خاص حقوقی در چهار فصل و یک فصل هم

ولگردی

از نظر

حقوق جزای تطبیقی

جواد افتخاری

رساله دکترای آقای جواد افتخاری، چاپ دانشگاه تهران، مورخ دی ماه ۱۳۴۷ در ۵۴۲ ص. بدون تعیین بهای فروش که با فهرست موضوعی در ۳۶۹ بند آورده شده و شش صفحه از آن اختصاص بمنابع کتاب دارد.

اولین اثر مضبوطی است که در خصوص ولگردی، چه بمعنای اعم و چه بمعنای اخص، نگارش یافته. این کتاب متضمن هشت گفتار بشرح زیر است:

علل مهمه ولگردی، ولگردی ساده، ولگردی موصوف و مقید، ولگردی صفار، ولگردی بیگانگان، ولگردی اختصاصی در حقوق فرانسه، ولگردی اختصاص بمعنی اخص در حقوق ایران، پیشنهادات.

گرچه در مجموعه های حقوقی مقالاتی در اطراف ولگردی از طرف نویسندگانی مثل آقای دکتر اخوی، علی پرنوی و دیگران نوشته شده، ولی بحق می توان گفت کتاب حاضر نقطه ابهامی در خصوص ولگردی باقی نگذاشته است. در این کتاب سوای جنبه جزایی، قضیه مخصوصاً از نظر حقوق تطبیقی و بحث هایی که در این زمینه شده، از جهت تجسس در ریشه های ولگردی و اخلاقی در طبقات مختلف کشور حایز این اهمیت است که از نظر جامعه شناسی می توان

بعنوان فصل نهایی قلمداد گردیده. نه فصل مزبور باسامی زیر است: فصل اول شناسایی و اجرای احکام مجازات خارج. فصل دوم اجرای آرای داور خارجی. فصل سوم اجرای آرای داور خارجی در حدود مقررات. فصل چهارم قرارداد های بین المللی. فصل پنجم تأثیر اصل مصونیت دولتها در مسئله اجرای آرای داور. فصل ششم سیستم فرانسوی. فصل هفتم سیستم انگلیسی. فصل هشتم سیستم امریکایی. فصل نهم امکانات اجرای آرای داور در ایران. فصل نهایی حصول وحدت حقوقی.

این کتاب از نظر نفاست و کم غلطی مخصوصاً شایان توجه است. زیرا هر خواننده ای اول توجه می کند که چند صفحه برای توصیه در تصحیح اغلاط چاپی ناشر آن ضمیمه کتاب کرده و باید آرزو داشت موقعی برسد که کتب بی غلط در دسترس خوانندگان قرار گیرد.

هدف این کتاب را نویسنده در آخر آن متذکر شده: « این رساله این اصل را روشن می سازد که صرف نظر از اختلافات فنی حقوقی نسبت به اصل مسئله شناسایی بین المللی آرای داور جامعه مشترک وجود دارد و دلیل بارز آن نیز الحاق روز افزون کشورهای مختلف با سیستم های گوناگون حقوقی و اقتصادی بقرارداد بین المللی نیویورک می باشد و از طرف دیگر تسهیل تجارت بین المللی نیز ایجاب می نماید که بتدریج یک سیستم مستقل داور تجارتی بین المللی در دنیا ایجاد بگردد. » بهر حال موضوع از نظر اینکه تازه کی دارد، جالب و ارزنده است.

علی اصغر شریف

گفت، مسئله بحق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و برای جامعه‌شناسان بهترین راهنما می‌باشد.

مطلب دیگری که شایان دقت است، بحث‌هایی است که در خصوص ولگردی توأم با اعمال منافی عفت شده با موضوعاتی که امروز مورد ابتلای جوانان و اندیشه اصلاح طلبان است که با مطالعات دقیقی بحث و تقسیم بندی شده.

چاپ کتاب پاکیزه و از حیث کاغذ و زیبایی ظاهری و سایر مزایا مضایقه‌ای نشده. برای شناسایی علل انحرافات جوانان و برای چگونگی مبارزه با ولگردی مخصوصاً بجامعه‌شناسان توصیه خواندن این کتاب را می‌نمایم.

علی‌اصغر شریف

شورای دولتی

مطالعه تطبیقی

در دادرسی اداری

دکتر مسعود حیدری

۲۷۶ ص. چاپخانه دانشگاه تهران،

۱۳۴۷.

این کتاب متضمن دو گفتار است:

گفتار اول - شورای دولتی فرانسه از ص ۳ تا ۲۱۱. گفتار دوم - مطالعه تطبیقی در دادرسی اداری و کنترل قضایی قوه مجریه از ص ۲۱۱ تا ۲۵۵ و بقیه کتاب بذکر مآخذ تخصیص یافته است. همینکه این کتاب بدست خواننده می‌رسد، تصور آن می‌رود که نویسنده خواسته است نظر خواننده را بمقایسه شورای دولتی فرانسه با قانون شورای دولتی ایران معطوف سازد، ولی متأسفانه در هر دو گفتار ذکری از قانون شورای دولتی

ایران بعمل نیامده و در گفتار دوم هم در مقام تطبیق با شورای دولتی ایتالیا، بلژیک، سوئیس، هلند، انگلیس مطالبی عنوان شده. در هر حال کتابی است برای حقوق تطبیقی در مورد کشورهای فوق که زمینه را برای گفتار و تطبیق پس از تشکیل و تأسیس شورای دولتی در ایران آماده ساخته است. در صورتی که حق بود، لافل نویسنده هم بقانون استخدام کشوری ایران و هم بقانون شورای دولتی نظری می‌افکنند و اشاراتی می‌نمودند و در مقام قیاس مطالبی عرضه می‌شد.

چاپ کتاب و کاغذ در کمال نفاست و در تقسیم بندی و نقطه گذاری حق مطلب بخوبی ادا شده. ضمناً این نکته را نمی‌توان انکار کرد، بلکه باعث شگفتی و احترام است که در تصحیح کتاب سعی وافعی بعمل آمده و اغلاط چاپی آن خیلی نایاب، بلکه غلطی بچشم نمی‌خورد. آنانکه در کار تصحیح اخبار چاپخانه‌ها دست دارند، می‌دانند، چقدر زحمت کشیده شده تا از این حیث موقعیت خاصی برای خود کسب کرده.

امام‌باحث جدیدی که در این کتاب ملاحظه می‌شود، یکی نظریه «خدمت عمومی» بجای اعمال حاکمیت و اعمال تصدی، یکی نظریه «اوضاع و احوال غیر قابل پیش‌بینی» و سومی نظریه «تخطی از حدود اختیار» است که حق بود توضیحات بیشتری بیان می‌داشتند تا کتاب از این حیث تازگی خود را حفظ کرده باشد و اصطلاحات جدیدی که در این کتاب بچشم می‌خورد، عبارتند از: نهاد حقوقی، شایبه غیر قانونی، خود کامگی اداری و نظام حقوقی که بعضی از آنها تازگی داشته و

ممکن است بعدها مورد قبول هم واقع شود .

علی اصغر شریف

نشریه حقوقی

فهرست

مقالات حقوقی

از انتشارات

دانشگاه تهران

کتاب مزبور جزو انتشارات دانشگاه تهران، مربوط بمقالاتی است که تا آخر سال ۱۳۴۵ در مجلات آینده، اندیشه، انوشیروان، حقوق افغانستان، حقوق امروز، حقوق مردم، کانون حقوق، کانون سردفتران، مجله کانون وکلا، مجله حقوقی وزارت دادگستری، مجله شهربانی، مجموعه حقوقی و نشریه وزارت امور خارجه چاپ و انتشار یافته و بهمت آقایان ایرج افشار، یوسف موسی زاده فصیح و ابراهیم صمدانی گردآوری و تنظیم و ضمناً آقای دکتر ناصر کاتوزیان دانشیار دانشکده حقوق در تشخیص موضوعات یاری کرده اند.

قانونی، آیین دادرسی کیفری، پلیس، دادرسی بین المللی، حقوق اداری، حقوق کار و مسایل کارگری، حقوق اساسی، حقوق بین الملل عمومی، حقوق بین الملل خصوصی، سازمان ملل متحد، سازمان-های بین المللی، حقوق تطبیقی، حقوق در کشورهای جهان و فهرست نویسندگان و مترجمان است و در قسمتهای مزبور از نظر نویسندگان یا مترجمان بحروف تهجی جمع آوری و نشان داده شده.

مطالبی که تذکر آن لازم است و همانطور که وعده داده اند، در چاپهای بعدی تکمیل و اضافه خواهد شد زیرا توضیح داده می شود:

اولاً از مجلات قدیمی، مثل مجله حقوق که در سال ۱۳۰۱ بمدیریت میر عماد نقیب زاده طباطبایی انتشار می یافت، مجله نیم رسمی نظمیه سال ۱۳۲۹ که در مطبعه تهران چاپ می شد، مجله پلیس بمدیریت فضل الله بهرامی که مؤسس آن سرهنگ محمد درگاهی رئیس کل تشکیلات نظمیه ایران بود و در سال ۱۳۰۵ منتشر می شد و بعدها مدیریت آن بمعهد مشیر همایون شهردار وا گذاشته شد و مجله ژاندارمری که می بایست اشاره و مورد استفاده واقع می شد.

ثانیاً بفهرست مطالب مجموعه حقوقی از شماره يك تا شماره ۲۹۴ که بوسیله آقای خلیل صبری قاضی سابق و وکیل فعلی دادگستری جمع آوری و ضمیمه شماره ۲۹۸ مجموعه حقوقی دادگستری در تیر ماه ۱۳۳۰ چاپ شده و خود راهنمای دیگری برای تهیه کنندگان فهرست کنونی مقالات حقوقی است، خوب بود توجهی می شد تا حق

این کتاب در ۴۱۷ ص. متضمن قسمتهای کلیات و فلسفه حقوق، مباحث حقوقی، حقوق تطبیقی تاریخ حقوق، حقوق اسلامی، حقوق مدنی، ثبت اسناد و املاک، دفاتر اسناد رسمی، آیین دادرسی مدنی، وکالت، کانون وکلا، تشکیلات قضایی، هیئت قضات، دادرسی ارتش، حقوق تجارت، حقوق هوایی، حقوق دریایی، حقوق جزا، جرم شناسی، طب

تقدم مشارالیه محفوظ می ماند . در این فهرست مقالات حقوقی از رری عناوین مقالات و بحروف تهجی از حیت مقاله - نویسی جمع آوری گردیده .

ثالثاً در گنجاندن بعضی از مقالات که موضوعاً بنظر می رسد ارتباط بدو مطلب دارد، حق آن است که در دوجا عنوان شود تا مراجعه کنندگان بهتر بتوانند بموضوع آگاهی پیدا کنند. مثلاً موضوع مقاله « حضانت در دامان مرور زمان »، « پژوهش وفرجام دادنامه های تصرف عدوانی » که بهتر است در فهرست های حضانت ، مرور زمان ، پژوهش و فرجام ، تصرف عدوانی آورده شود ، اصلاح است .

در هر حال این فهرست برای کسانی که با علم حقوق و امور مدنی یا کیفری و سایر موضوعات حقوقی بهر نحو سروکار دارند، بهترین راهنمای صادق و زحمت گرد آورندگان آن درخور قدر شناسی است .

دفاتر رسمی است و هرچه بردانش ریش اعضای دفاتر و آگاهی آنان بر مسایل حقوقی افزوده شود ، به نفع جامعه است. و همچنین است آگاهی مردم بر روابط بین خود و دفاتر که از راه نشر چنین مجله ای فراهم می شود .

آقایان جمالی آشتیانی مدیر دانشمند و علی اصغر فراسیون نویسنده و منقد معروف وقدیمی مطبوعات سردبیر مجله باهمتی بلند در نشر مجله مزبور می کوشند و بر آنند که روز بروز با درج مقالات سودمند و تخصصی در باره امور مربوط به مقام والای سردفتری و اعتلای سطح فرهنگ حرفه ای بر پیشرفت و بهبود کار افزوده در تحقق و تعمیم نظم و عدالت در روابط معاملاتی جامعه ، عموم را از راهنماییهای سودمند خود مستفیض سازند. امیدواریم که در مساعی جمیل و هدفهای مقدس خود پیوسته کامیاب باشند.

ابوالفضل یغمائی

مجله

حقوق امروز

هشت سال پیش اولین شماره مجله حقوق امروز به مدیریت آقای بهاء الدین طباطبایی و کیل دادگستری منتشر شد. شاید در آن روز کسی امید نداشت که يك مجله حقوقی دبیری بیاید و در جامعه ما جای مناسبی برای خود باز کند. ولی نیاز جامعه ما با توجه به ارتباطات گوناگونی که بین افراد آن به وجود می آید و هر روز بر پیچیدگی مسایل موجود می افزاید، باعث شد که توفیق نصیب مؤسس مجله حقوق امروز گردد تا به بحث و فحص و تفسیر قوانین به زبان ساده و

علی اصغر شریف

مجله

قانون سردفتران

بیش از یازده سال است که قانون سردفتران برای بالا بردن سطح دانش و اطلاعات سردفتران ، دفتریار و کارمندان دفاتر و مبارزه با سختهها و مقابله با دشواری های سردفتران و دفتریاران مجله نفیسی منتشر می کند که حاوی نظر بهای حقوقی و قضایی و نقد علمی و تحقیقی مسایل حقوقی و اجتماعی و انتشار سخنرانیهای سودمند در زمینه مطالب مذکور است. امروز اکثر مردم سر و کارشان با

فضایی منتشر می‌شود و مطالعه آن برای همه سودمند است.

ابوالفضل یغمائی

مجله

پزشکی قانونی

دیر زمانی است که علم پزشکی قانونی داخل در علم حقوق شده است و تقریباً مجرمی نیست که از لحاظ پزشکی مورد معاینه قرار نگیرد. در کتاب آسمانی آمده است، «لیس علی‌المریض حرج» و قوانین جوامع متمدنی امروز بیشتر به اصلاح مجرم همت می‌گمارند تا به مجازات او و این امر میسر نیست مگر با کمک پزشک و علم پزشکی.

در کشور ما نیز با توجه به این امر مهم از سالها پیش اداره پزشکی قانونی تاسیس شده است تا در کشف جرایم و علل ارتکاب آن با دادگستری معاضدت و همکاری کند و برای آشنایی بیشتر کارکنان پزشکی قانونی و اعضای دادگستری با رابطه این دو علم مهم چهار سال است که با پشتکار و همت آقای دکتر سید محمد طباطبایی رئیس اداره پزشکی قانونی و همکاری عده‌ای از نویسندگان متخصص مجله‌ای با مقالات سودمند به صورت خوبی منتشر می‌شود و توانسته است هر سال بر تعداد خوانندگان خود بیفزاید.

ابوالفضل یغمائی

مجله قضایی

اداره دادرسی

نیروهای مسلح شاهنشاهی

قریب به چهار سال است که مجله قضایی اداره دادرسی نیروهای مسلح

همه کس بپردازد. شکسی نیست که نویسندگان دانشمند باید همراهی و همکاری کنند تا توفیقی چنین نصیب گردد. مسایل گوناگون اجتماعی و ابتلاآت امروزی، مندرج در این مجله قابل استفاده برای همگان است.

ابوالفضل یغمائی

مجله

حقوق مردم

چهار سال پیش آقای جعفر منصوریان وکیل دادگستری مجله حقوق مردم را تأسیس کرد و با همکاری عده‌ای از حقوقدانان و نویسندگان معروف آنرا منتشر ساخت.

در روی جلد زیبای این مجله عبارتی از سخنان حضرت علی علیه‌السلام؛ «اگر می‌خواهی پیش قاضی نایستی، همیشه پشت سرفاقون راه برو»، نقل گردیده که بسیار نیک و مناسب و حسن استفاده از آن نشانه ذوق سرشار مدیر مجله است.

نویسندگان دانشمند این مجله سعی کرده‌اند با روانی و سادگی خاص و در قالب داستانهای گیرا و دلپذیر مطالب پیچیده و مشکل حقوقی را مطرح و در خور استفاده همه کس سازند و در این راه نیز پیشرفت قابل ملاحظه‌ای نصیبشان شده است و انتظار می‌رود با نشر مرتب و مداوم مجله در راه شناساندن حقوق به مردم خدمتی را که به عهده گرفته‌اند، به خوبی ادامه دهند.

این مجله با قطع خستنی و در ۷۰ صفحه سه ماه یکبار با چاپ و کاغذ نفیس و جلد رنگی و کلیشه‌های مختلف و گزارشهایی از رویداد های حقوقی و

شاهنشاهی در تهران ماهانه منتشر می‌شود و بدون تردید در ظرف این مدت کوتاه توانسته است در ردیف بهترین مجلات حقوقی در آید.

این مجله که حاوی مطالب متنوع حقوقی، اجتماعی و سخنان بزرگان و اصطلاحات حقوقی است، با همکاری عده‌ای از افسران جوان و فاضل ارتش و حقوقدانان برجسته طبع و منتشر می‌شود. مندرجات مجله نه تنها برای کسانی که با علم حقوق آشنایی دارند، بلکه برای همه قابل استفاده است و نشر این قبیل مجلات کمک بسیار مؤثری در بالا بردن سطح اطلاعات و معلومات حقوقی افراد و آشنایی آنها با قوانین است.

تیمسار سرلشکر فرسیو دادستان جوان ارتش که خود از حقوقدانان کشور ماست، مدیریت این مجله را بر عهده دارد و با پشتکار قابل تحسینی توانسته است مجله را به‌طور مرتب و با چاپ و با کاغذ و جلد نفیس انتشار دهد و موفق

شده است.

ابوالفضل یغمائی

مجله

کانون وکلای آذربایجان

کانون وکلای داد گستری آذربایجان هر چند گاه يك بار نشریه‌ای منتشر می‌کند و افکار صاحب نظران حقوقی را در معرض افکار عموم قرار می‌دهد. در آذربایجان وکلای دانشمندی هستند که در نشر حقایق و بسط عدالت و احقاق حق مظلوم و تعقیب و تنبیه متجاوز با دستگاه داد گستری همکاری نزدیک داشته و به قضات در حل اختلافات یاری می‌کنند و کانون آنجا با توجه به وظیفه خطیری که به عهده دارد، با انتشار نشریه‌ای مفید و سودمند می‌کوشد دین خود را در این زمینه ادا کند.

امید و آرزو دارد همانطور که خود آرزو می‌کنند، این نشریه سودمند را ماهانه و مرتب منتشر سازند و همگان را مستفیض فرمایند.

ابوالفضل یغمائی

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرو، شہ گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی